

Sjefpsykolog for Forsvaret

Ridder Snorre av den myke ull

Siv Johanne Seglem

Riddere skrangler ikke med rustningen lenger. Sant nok kan riddere anno 2006 påtreffes i militante omgivelser, for eksempel på Akershus festning, men i stedet for å fekte med sverdet har dagens utgave av arten tre pc'er på skrivebordet og bærer for eksempel tittelen SJPSYF.

Nå er ikke ridderskapet i Tempelherreordenen av 1118 det Snorre Sæbø (51), sjefpsykolog for Forsvaret og altså SJPSYF, snakker høyest om. Men det står på CV'en hans, og han tror medlemskapet er i samsvar med hans identitetsutvikling. Av dette kan vi slutte at Sæbø har vært en stund i det militære. Som han sier:

– Jeg er vel blitt mer og mer militær av legning. Det har utvidet min forståelse for livet. I realpolitikken og livet ellers fins handlinger som må møtes – ting vi helst ikke vil vite om eller møte selv.

Og i dette ligger formodentlig et overordnet syn ikke bare på militæret, men på nødvendigheten av psykologer i Forsvaret. Sæbø har det faglige ansvaret for 42 av dem, samtlige væpnet til tennene med kunnskap om ymse krisehåndtering.

Tøffe realiteter

Nå blinker det ikke i skarpladde våpen på Akershus denne dagen. Bare en forkommen vintersol lister seg inn på sjefpsykologens kott av et kontor og gir gjenskinn i en pc-skjerm. Det er ikke et utall lagrede power point-presentasjoner han henrykt stirrer på, men digitale bilder av et kjærkomment barnebarn. Stilt overfor dette under blir selv en moderne ridder, iført tweedjakke og matchende benklær i myk ull, ganske forsvarsløs.

Arbeidslivets realiteter er atskillig hardere:

– Ingen andre arbeidsområder inkluderer den samme risikoen til å få ordre om å ta liv, sier Sæbø om hva folk i Forsvaret forholder seg til. – Det dreier seg om mennesker med grensesprengende arbeidsoppgaver og ansvar.

For å møte kravene i «fred, krise og krig», som det heter i beskrivelsen av sjefpsykologens hovedoppgave, vil Sæbø samordne psykologtjenesten og styrke psykologenes bidrag i alle deler av Forsvaret.

Hans hjerte blør spesielt for å være med å bygge opp et apparat som kan ivareta veteraner. Etter andre verdenskrig har Norge hatt 55 000 soldater på oppdrag i forskjellige deler av verden, og av de som kommer mer eller mindre skadeskutte hjem, er mange unge mennesker.

– Vi har så vidt begynt, og i dag er det en vilje i Forsvarsledelsen til å gjøre noe aktivt. Av de som var i Libanon, har mellom tre og fem prosent store vansker i etterkant. I noen kontingenter var tallet på de som sliter unormalt, mellom 25 og 30 prosent. De som er ute, blir utsatt for psykisk press, de må tåle omfattende usikkerhet over lang tid, og opplæringen er ikke alltid i samsvar med oppgavene. De må kanskje true eller blir selv truet med våpen ved en grensepost og beveger seg slik langt utover det som er normal omgangsform. Etterpå sliter en del med en personlig opplevelse av skam og skyld, sier Sæbø.

Sjokk

– *Hvor mye tåler 20-åringer fra et trygt, lite land i Norge i slike situasjoner?*

– De må ha en god forståelse for kulturell psykologi, de må tåle å se ulike kulturer fra kulturens eget ståsted, si til seg selv at «denne måten å leve på fungerer her». Dette er avansert for ungdommer som kommer rett fra videregående skole. Sjokket var stort for de som ble sendt til Libanon, og sjokkene er ikke blitt mindre. Derfor må psykologene aktivt inn i alle ledd fra utvelgelse til opplæring og i tjenstedelen av virksomheten, når folk er ferdige og blir det vi kaller veteraner. Alle skal bli fulgt opp. Vi må forstå helheten og se sammenhengen mellom alle arbeidsområdene.

– *Det kan skje, som var tilfellet i USA under Vietnam-krigen, at folk blir sendt på oppdrag som er vanskelige å forsvare. Har du noen betenkeligheter i forhold til jobben din?*

– Det fins stadige dilemmaer. Vi må hele tiden reflektere rundt hva vi holder på med. I Forsvarets lederfilosofi heter det at man ikke skal gå inn i noe som ikke føles rett for en selv. Vi må legge til rette

for at psykologer kjenner trygghet og plikt til å si fra. Når jeg nå skal rundt og snakke med dem på deres arbeidsplasser, opplever jeg at dette samsvaret mellom verdier blir ett av flere temaer det er viktig å snakke om.

Til topps

Som ung mann, med mye av oppveksten i Heidelberg i Tyskland og derav følgende skarring, var Sæbø å ligne med Brage Bragesson i «Koloss» av Finn Alnæs, ifølge Sæbø selv. Han klatret i fjell og har fortsatt et tau liggende, om lysten til å forsere Kolsåstoppen plutselig skulle ta ham. Til psykologien kom han via kriminologien. Han har spesialisert seg både i klinisk psykologi og organisasjonspsykologi og har også erfaring fra barnevernet – ingenting det lukter krutt av, altså.

Nå til dags kan mannen håndtere et våpen både i nød og lyst, så å si – verken fuglebestanden i Telemark eller elgen i Valdres er trygge når SJPSYF og hans irske setter inntar fjellheimen under høstjakta. Men det satt langt inne å skyte selv. I yngre dager kunne ikke Sæbø drepe en flue.

– På høstturene var det kameratene mine som jaktet, mens jeg pratet. Så fikk jeg hagle i gave på 35-årsdagen med beskjed om at jeg måtte bidra.

– *Hvorfor ville du inn i Forsvaret?*

– Det begynte med at jeg fikk en såkalt 18-timersstilling, hvor du jobber halv tid med fulltids status. Som kliniker fikk jeg bruke faget på mennesker som hadde hatt spesielle påkjenninger i ekstreme situasjoner. Jeg ble fascinert av hvor viktig psykologien er for Forsvaret – alt fra formidling av teoretisk psykologi til praktisk anvendelse og fagetiske problemstillinger. Og etter hvert ble jeg mer og mer en del av det militære samfunn. Det er altfor mye du ikke får tilgang til av viktig informasjon om du ikke forplikter deg til systemet.

Makt til å forandre

– *Og hvorfor vil du være leder?*

– Nå ble jeg bedt av kolleger om å søke. Det er jo egobyggende! Men jeg har også god oversikt og kjennskap til Forsvaret fra langt tilbake. Jeg føler jeg har et ansvar og forutsetninger for å prege utviklingen videre, særlig siden psykologtjenesten er så fragmentert. Har du ikke en viss lyst på makt, skal du heller ikke lede. Jeg har lyst på makten til å skape en mer integrert og helhetlig psykologtjeneste.

OVER GRENSEN: – Jeg har vært opptatt av institusjoner som er litt grensesprengende, sier Snorre R. Sæbø. Han er blitt mer og mer militær av legning, tror han.

– *Hva gjør deg til en god leder?*

– Jeg har kunnskap, og jeg tror jeg har en evne til å få folk til å spille på lag, som er en vesentlig utfordring. Jeg kan skille mellom sak og person, prioritere og inngå kompromisser. Dessuten er jeg generelt glad i mennesker og har dyp respekt for den kompetansen enhver psykolog har fått gjennom utdanningen. Jeg tenker på lederskap som i en kunnskapsbedrift – mer veiledende enn direkte styrende.

– *Hva ville du gjort om du ikke var psykolog?*

– Jeg tror jeg kunne gjort det meste, for eksempel er jeg glad i å snekre og har i det siste satt opp to kjøkken. Det er nok likevel viktig med en jobb som utfordrer det intellektuelle i meg, og der jeg kan være noe for andre – jeg liker å være del av et team. Helt klart kunne jeg ikke vært revisor.

Sæbø har i alle fall ikke tatt jobben for kontorets skyld. Det ligger i en brakke Riksantikvaren river seg i håret av og er så lite at to personer ikke kan strekke ut bena samtidig. SJPSYF titter over brillekanten.

– Jeg har også vært privatpraktiserende og kunne sikkert fortsatt med det. Så hvorfor ikke?

Jeg har vel en affinitet til samfunnsinstitusjoner som har vært utsatt – kanskje en variant av ønsket om å forsvare – og har vært opptatt av arenaer som er litt grensesprengende.

La det være et hint til hunkjønn med en drøm om å møte en ridder: Nå for tiden kommer han ikke til hest. Men kanskje han tar en seleksjonstest på deg.